

πούμε, ξεχωριστά τονίζοντας το, και για τὴ γλώσσα τῶν παραδομένων κειμένων για τὴ γλώσσα ποῦ εἶν' ἀχώριστη ἀπ' αὐτὲς σὰν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ κορμί, καὶ ποῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ νοηθοῦν, τὸ ἓνα χωρὶς τὸ ἄλλο. Καὶ στὴ γλώσσα αὐτὴ σὰν νὰ ξαναβρίσκονται ὀλοζώντανες οἱ ἀρχαῖες χάρες ποῦ θυμότανε μὲ πόνον τὴ φυγὴ τους ὁ φράγκος τραγουδιστὴς, καινούρια πλαστικὰ χέρια γυρεύοντας για τὰ νέα τους ἀγάλματα. Μὲ τὴ γλώσσα. τούτη εἶδαμε τελευταῖα νὰ ξαναγυρίσῃ ὁ Ὅμηρος μέσα στὴ μετάφραση τοῦ Πάλλη ποῦ θὰ μείνῃ κλασσικὴ. Μέσα ἀπὸ τὰ τρία τέσσερα σημαντικὰ βιβλία ποῦ φάνηκαν τώρα τελευταῖα για νὰ μαρτυρήσουν για τὴν πρόοδο τῆς ἐθνικῆς γλώσσας, στοῦ Καρακίτσα τὸν «Ἀρχαιολόγον» ποῦ φάνηκε σὰν ἐπικὴ σάτυρα τῆς παραστρατισμένης ρωμιόσύνης, καὶ μαζί σὰν ἐλπιδοφόρο τραγοῦδι τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς, κάποιον ἄνθρωπον λέει, νομίζω, συγκρίνοντας τὸν ἀρχαιομανῆ Ἀριστόδημον μὲ τὸν ἀδερφό του ποῦ ὀνομάζονταν πρόστυχα Δημήτρης.

— Ὁ πρῶτος κληρονόμησε τὰ βιβλία τῶν προγόνων· ὁ δεύτερος τὴν ψυχὴ τους.

Ταιριάζει νὰ τὸ ξαναστοχαστοῦμε αὐτὸ για τίς δύο ἀδερφάδες, ἅς τῆς πούμε τὴν καθαρῆς καὶ τὴ δημοτικῆς. Ἡ πρώτη κληρονόμησε τὰ βιβλία τῶν ἀρχαίων· ἡ δεύτερη τὴν ψυχὴ τους, Νὰ τὰ μελετᾶμε τὰ βιβλία τους, ποῦ ἐκεῖνα εἶναι ἀθάνατα· μὲ πρῶτα ἀπ' ὅλα νὰ μὴ θέλουμε νὰ σκοτώσουμε τὴν ψυχὴ τους.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ο ΓΥΝΑΙΚΟΚΟΣΜΟΣ

ΤΑ ΜΑΚΑΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΡΟΣΣΙΝΗ

Ἀπὸ τὸ Παρίσι, Γενάρης 1905.

Ἀγαπῆτέ μου «Νουμά»,

Πολλὰ σοῦ εἶπα ὡς τώρα για φορέματα, για πανφόρια, για καπέλλα μικρῶν καὶ μεγάλων, καὶ ἄλλ' ἀνόμνη περισσότερα, πιστεύω πῶς θὰ πούμε, μὲ τὸν καιρό, σὰ θέλει ὁ θεός.

Τώρα μέσ' τὴν καρδιά τοῦ χειμῶνα, καὶ μὲ τίς καλὲς γιορτάσιμες μέρες ποῦ περάσαμε, καὶ ποῦ περιμένουμε, δηλαδή τὰ Χριστούγεννα καὶ τὸν Ἄη Βασιλὴ μὲ τίς πίτες καὶ τοὺς κουραμπιέδες τους ποῦ περάσανε, καὶ τίς Ἀποκριὲς μὲ τίς κοιτόπτες καὶ τὰ πανταῖφια ποῦ θὰ μᾶς ἔρθουνε, μοῦ φαίνεται πῶς εἶναι καιρὸς νὰ συλλογιστοῦμε καὶ καὶ ἄλλο, ἔξω τὶς φορεσιὲς, ποῦ εἶναι καὶ ἡ ἀποκλειστικὴ δουλειὰ καὶ φροντίδα τῆς γυναίκας καὶ τῆς νοικοκυρᾶς.

Κατάλαβες, πιστεύω, πῶς ἔχω σκοπὸ νὰ σοῦ μιλήσω για τὴ μαγειρικὴ, για τὴ μεγάλη αὐτὴ τέχνη, ποῦ μπορεῖ, σὰν τὴν ξέρει κανεὶς καλοῦταικα, νὰ φχαριστήσῃ μὲ μικρὸ ἔξοδο καὶ μὲ λίγο κόπον, τὸ δυσκολώτερο μουσαφίρη.

Δὲ θέλω νὰ σοῦ πῶ βέβαια μὲ τοῦτο, πῶς μὰ κυρία δὲ θὰ κἀνῃ ἄλλη δουλειὰ, παρὰ νὰ καταγίνεται ὅλη μέρα στὴν κουζίνα, μὰ πῶς μὰ νοικοκυρά, ποῦ ἔχει τάξη στὸ σπίτι της, καὶ ἔχει μὰ περτέρια στὴ διαταγὴ της, ὅταν ξέρει πῶς νὰ τὴν ὀδηγήσῃ, κατορθώνει νὰ βρῇ τὸ χρειαζόμενον καιρὸ καὶ για τὸ μαγερεῖο της. Αὐτὸ τὸ βλέπουμε κάθε μέρα ἐδῶ καὶ στὶς καλύτερες φαμελιὲς, ποῦ ὄχι μονάχα ἡ μάνα καταγίνεται, μὰ καὶ τὰ κορίτσια της, κοπέλες ποῦ καὶ μάθηση μεγάλη ἔχουνε, καὶ στολισματα καὶ

πλούτια καὶ χάρες, εἶναι σὲ θέση νὰ σοῦ κάνουνε τὰ δυσκολώτερα φαγητά, καὶ τὰ νοστιμώτερα γλυκίσματα.

Εἶναι καὶ γνωστὸ πῶς ὁ μεγάλος δάσκαλος τῆς Ἰταλλίας, ὁ ἀθάνατος Ροσσίνης, γράφοντας τίς θεόγλυκες νότες τῆς Ροζίννας καὶ τερταίζοντας τὸν ἀλησμόνητο Γουλιέλμο Τέλλο, εὗρισκε καιρὸ νὰ καταγίνεται καὶ στὸ μαγερεῖο, καὶ νὰ κατασκευάζῃ τὰ περιφρημα παραγεμιστὰ μακαρόνια, ποῦ καὶ σήμερ' ἀκόμη λέγονται «τὰ μακαρόνια τοῦ Ροσσίνη».

Ἐβραζε μακαρόνια πολὺ φαρδιά, μὲ τὸ νερό, ὅπως τὰ κάνουμε καὶ μεις· καὶ ἀφοῦ τὰ στράγγιζε, τᾶφινε νὰ κρυώσουνε ξαπλωμένα ἀράδ' ἀράδα ἀπάνου σὲ μιὰ πετσέτα λινὴ ἄσπρη. Ὑστερα εἰτοίμαζε τὸ παραγιόμισμα, ἀπὸ ψαχνὸ τοῦ πουλιοῦ κοπανισμένο μαζί μὲ τρυφες καὶ ἀναλωμένο μὲ κρασί τῆς Ἀλεκάντας καὶ μὲ μουσκοκόρηδο τριμμένο· μ' αὐτὸν τὸν πολὺ γουστερὸ κιμά, καὶ μὲ τὴ βοήθεια ἐνὸς

σωλήνα μαλαματένιου, λένε, πῶς ὁ ἀθάνατος μουσικός, πολὺ πιθήδεια παραγιόμιζε, μὲ τὰ παχουλά του χερῶνια, φαρδιά μακαρόνια. Ὑστερα τὰ ξανάβαζε μέσα σὲ μιὰν ἀσημένια κατσαρόλα, καὶ τᾶφινε νὰ σιγοψηθοῦνε, ἀπάνου κάτου, μισὴ ὥρα, καὶ ὕστερα τὰ περιέχυνε μὲ βούτυρο καὶ τυρὶ τριμμένο, καὶ λένε πῶς ὅσοι τρώγανε ἀπὸ θάυτα, γλύφανε καὶ τὰ δάχτυλά τους.

Εἶναι πολὺ εὐκολὸ νὰ δοκιμάσουνε, οἱ καλὲς φιληνάδες μας, ἂν τὰ χρονικά μᾶς λένε τὴν ἀλήθεια, για τὴ νοστιμάδα τῶν μακαρονιῶν τοῦ Ροσσίνη.

Μποροῦνε νομίζω νὰντικαταστήσουνε τὴν ἀσημένια κατσαρόλα μὲ μιὰ χάλκινη καὶ τὸ κρασί τῆς Ἀλεκάντας, μὲ τὸ περιφρημα ἄσπρη κρασί τῆς Σαντορίνης μας.

Καὶ καλὴ ὄρεξη!

Πρόθυμη
ANNA K. ZENOY

ΤΟΥ ΕΒΡΙΠΙΔΗ
Ο ΚΥΚΛΩΠΑΣ

[Ἡ ἀρχὴ τοῦ στοῦ περασμένο φύλλου.]

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Τί τρέχει, ὄρέ; Στάσου, ὄρέ, νὰ δῶ. Ὅρε, τί κάθεστε; Μωρέ, τί στὰ τραγοῦδια μοῦ τὸ ρήξατε; Ἐδῶ δὲν ἔχει Βάκχους, τοῦμπανα ἐδῶ δὲν ἔχει καὶ ζουρνὰ καὶ ντέρια. Πῶς πᾶνε, λέω ἐγὼ, μέσ' στὴ σπηλιὰ τ' ἀρνὶά μου τὰ μικρούλια; Τρέχουνε τώρα μὲ τίς μάννες καὶ βυζαίνου; Μὰ ἀρμίζατε τίς προβατίνες πρῶτα καὶ γιομίζατε τὰ τυροβόλια τὰ πλεχτά; Τί λέτε, ὄρέ; πῶς δὲ μιλάτε, ὄρέ; Στυλιάρη ποῦ σὰς λείπει!.. Βρέ, τί τρεῖστε χάμου; Ἀπάνου τὰ κεφάλια!

ΧΟΡΟΣ

Νὰ, ἀρέντη, βλέπω ἀπάνου, μὰ τὸ νὰί. Νὰ, ἐκεῖ καὶ ἡ Πούλια, νὰ καὶ τὸ Φεγγάρι...

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Κι' εἶναι ἔτοιμα ὅλα νὰ κατήσω;

ΧΟΡΟΣ

Ὅλα τους ἔτοιμα. Παρὰ τὸν καταπιῶνα σου νὰ χαζιρέψεις.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἐτοιμες κι' οἱ καρδάρες; Ἐξέχεις μὲ γάλα;

ΧΟΡΟΣ

Ὅρεξη νᾶχεις, κι' ἔχουμ' ἔτοιμο νὰ πιεῖς ὀλόκληρο πιθάρι.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ (ἄγρια)

Μὰ θέλω πρόβιο, θέλω βόδιο, θέλω ἀνάκατο.

ΧΟΡΟΣ

Ὅ,τι—ὄ,τι θέλεις... ἔχει νὰ καταπιεῖς κι' ἐμένα τὸν περιδρομο.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Δὲν ἔχεις ὄφο ἐσύ, τί νὰ σὲ βλέπω μοναχὰ μοῦ φέρεις ἀναγούλα... Μὰ στάσου! Τί νὰί ἀφτό τ' ἀσκέρι στὸ μαντρί κοντά; Φαίνεται κλέφτες σὰ

νὰ πλάκωσαν ἢ ρουσετληδες. Τί βλέπω μὲ σκοινιά τ' ἀρνὶά μου ἐδῶ ἔξω ἀπ' τὴ σπηλιὰ δεμένα, λογῆς λογῆς καλάθια βλέπω μὲ τυριὰ, (ἔρχεται ὁ Σιληνός) καὶ νὰ κι' ὁ γέρο-Σιληνός μὲ τὴ φαλάκρα του πρησμένη ἀπὸ στυλιάρη.

ΣΙΛΗΝΟΣ

Ὅχου! Μὲ σάπισαν στὸ ξύλο, πῶς νὰ ρέψω ὁ μάθρος!

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Τί ἔπαθες, βέ γέρο; Πιός, λέγε, σοῦ κοπάνισε τὴν κούτρα;

ΣΙΛΗΝΟΣ

Νὰ, Κύκλωπά μου, ἀφτοί, ἀφτοί, γιατί δὲν ἔφιναν νὰ σὲ γυμνώσουν.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Καλά, δὲν ἔξεραν πῶς εἶμαι ἐγὼ θεός τοῦ Ποσειδῶνα θρέμμα;

ΣΙΛΗΝΟΣ

Τοὺς τόπα γῶ, τοὺς τόπα, μὰ ποῦ νὰ μ' ἀκούσουν! μὲν ἀρπαζαν τυριὰ, μυτζήθρες, σοφρώναν τ' ἀρνὶά, καὶ λέγανε πῶς θὰ σοῦ μπιτζουν μέσ' στὸν ἀφάλο ἔναν παλούκαρο ὡς τρεῖς πᾶχες, καὶ θὰ σοῦ φᾶν τὰ σπλάχνα κοκορέτσι. Κι' ἔπειτα λέγανε πῶς μὲ τὸ βούρδουλα θὰ σοῦ σαπίσουν τὰ καπούλια, καὶ θὰ σὲ δέσουν κάπου νὰ γυρίζεις τὸ μαγγανοπήγαδο.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἄ ἔτσι; Τότε σῦρε ν' ἀκονίσεις τὰ μαχαίρια καὶ βάλε στὴ φωτιὰ ἓνα φόρτωμα πριναρία, τί θὰν τοὺς σφάζω ἐφτός καὶ θὰν τους φάω ἔτσι ἀπ' τὰ κάρβουνα ζεστοὺς ζεστοὺς σὰν κάστανα, κι' ἄλλους θὰ βράσω στὸ τσουκάλι καὶ θὰ τοὺς τὸ ρουφεξῶ τὸ ζουμί τους. Γιατί βαρέθηκα πιά κιόλας τὸ κυνήγι, τοὺς λαγούς καὶ τὰ ζαρκάδια, κι' ἔτσι ἀποθύμησα μιὰ στάλα κριάς ἀθρώπινο.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Παρά τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια, ἀφέντη μου, πῶς
νόστιμη—τί λόγος;—μιά σταλιά ἀλλαγῆ.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Κύρ Κύκλωπα, ἄκουσε κι' ἐμᾶς τοὺς ξένους
τώρα. Ἐμεῖς ψωμί ζητῶντας ν' ἀγοράσουμε, ἐδῶ
ἀνεθήκαμε ὡς στή μάντρα σου ἀπὸ τὸ καράβι. Κι'
ἀφτὸς μᾶς πούλησε τ' ἀρνιά σου ὁ γέρος γιὰ μιὰ
ὀκτὴ κρασί, κι' εἶπε νὰ πιεῖ κι' ἐμεῖς νὰ πάρουμε
τ' ἀρνιά, νά! πράματα ἔτσι τριασμένα, ὄχι μὲ στα-
νιό. Καὶ τώρα σ' ἀραδιάζει κολοκύθια ἀφτὰ πού
λέει, ἀφοῦ τὸν τσάκωσες πού πίσω σου πουλοῦσε τὰ
τυριά σου καὶ τ' ἀρνιά σὰ νᾶτανε βαθμοὶ ἢ διπλώ-
ματα.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ἐγώ; ὦ πού νὰ χαθεῖς ἀλήθεια!

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ἄμην, ἄ λέω ψεφτιές.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Μὰ τὸν πατέρα σου τὸν Ποσειδῶνα, Κύκλωπα,
μὰ τίς νεαρίδες τοῦ γιαιλοῦ καὶ τὰ χταπόδια, μὰ
κάθε ψάρι μὲς τὸ κῆμα, ὄρκο σου παίρνω, Κυκλω-
πάκι μου, ὄρκο στή λεβεντιά σου καὶ στὰ κάλλη
σου, πῶς τίποτα δὲ σούκλεψα ποτέ μου, νά! φιλάω
στραβρό! Ψέματα ἄ λέω, νά! ἐδῶ τὰ Σατυρό-
πουλα νὰ μὴ μοῦ δοῦν χαιρί!

ΧΟΡΟΣ

Ἐσὺ χαιρί νὰ μὴ δεῖς! Κύκλωπα, ἐγὼ τὸν εἶδα
πού πουλοῦσε ἀφτὰ στῆς ξένους. Ἄ δὲ σοῦ λέω
ἀλήθεια, νά! ἐδῶ ὁ πατέρας μου νὰ μὴν ζημερωθεῖ.
Τ' ἄδικο δὲν τὸ θέλω ἐγώ.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ψεφτιές μοῦ λέτε. Ἐγὼ τὸν ξέρω ἀληθινὸ τὸ
γέρο, τίμο τὸν ξέρω σὺν τελῶν. Μὰ τώρα, ξένοι,
πέστε μου, σὺν ἀπὸ πού μὲ τὸ καλό; Πιά ναι ἢ
πατριδά σας; πῶς τόπος σὺς ἀνάθρεψε;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Πατριδά μᾶς τὸ Θιάκι. Κι' ἐρχόμαστε ἀπ' τὴν
Τροία—πού τῆς πήραμε τὸ κάστρο—σπρωγμένοι
ἀπὸ θαλασσινοὺς ἀνέμους ὡς ἐδῶ.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ (θυμωμένα)

Εἶστε λοιπὸν ἐσεῖς π' ὡς κάτου ἐκεῖ στὸ Σικά-
μαντρο τὴν ἀρπαγὴ μοῦ πήγατε νὰ τιμωρήσετε τῆς
Ἑλένης;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ἐμεῖς, κ' ἐκεῖ τραθήξαμε πολλὰ μαρτύρια!

ΚΥΚΛΩΠΑΣ (τρίζει τὰ δόντια)

Ντροπῆς σας! Γιὰ μιὰ τέτλια ν' ἀρμενίστε ὡς
στὰ πέρατα τοῦ κόσμου!

ΔΥΣΣΕΑΣ

Δὲ φταίει κανεὶς μᾶς, εἴταν θέλημα θεοῦ. Μὰ
σὲ ζορίζω, ἀρχοντοπαῖδι τοῦ γιαιλοῦ, ἄντρας μιλιῶ-
ντας σ' ἄντρα. Μὴ θέλεις νὰ μᾶς σφάζεις—μὲ κα-
κοὺς σκοποὺς δὲν ἤρθαμε—μὴ θὲς νὰ μᾶς ἀλέσεις
μ' ἄσπεθο σαγῶνι. Δίχως μᾶς ὁ πατέρας σου ναοὺς
δὲ θᾶχε ὁ Ποσειδῶνας; μέσα στὰ βᾶθια τώρα τὰ
ἐλληνικά. Ἀπάτητα τῆς Μάνης μένουν τὰ λιμά-
νια, καὶ μένουν τοῦ Καθουαλιᾶ οἱ σπηλιές τῆς
Ἀθηνᾶς στὸ Λάβριο λέρτερος ὁ ἀσημένιος βράχος
λέφτερος τοῦ Γεραιστοῦ οἱ καλοτοπιές. Μὴτ' Ἐλ-
ληνοθρεφτα βλαστάρια ἀφίσαμε ραγιαδες Τούρκων.
Ὁφελος καὶ δικό σου ἀφτό. Κι' ἐσὺ νά! χαιρέσαι
ἄγια τῆς Ἑλλάδας χῶματα κάτου ἀπ' τῆς Αἴτνας
τὸ φλογοσταγμένο βράχο. Παντοῦ θαρροῦνε δίκιο—

ἂν τὸ ψῆφας τὸ δίκιο—νὰν τὸν καλοδεχτεῖς τὸ να-
βαγὸ σὰ σοῦ προσπέφτει πεινασμένους καὶ γυμνούς,
κι' ὄχι νὰ μπήξεις τὸ κορμί του σὲ βοϊδῶσουγλα καὶ
νὰ χορτάσεις τὴν κοιλιά καὶ τὰ σαγῶνια. Δὲ φτάνει
τὴν Ἑλλάδα πόσο ἄχ' ἡ Τροία τὴν ἀρφάνεψε, πόσων
παιδιῶν τῆς ἤπια κονταρόχυτο αἷμα, πόσες μαννάδες
ἐκάψε, πόσους πατέρες γέρους, πόσες καὶ πόσες ἔρ-
μες χῆρες. Τώρα ὅσοι μείναμε ἂν ἐσὺ μᾶς ψήνεις
καὶ μᾶς τρῶς, πού πιά νὰ πᾶμε; πῆς μου. Μὰ, Κύ-
κλωπα, ἄκουσέ με. Χαλάρωσ' τὴν τοῦ σαγῶνιου τὴ
λύσσα, προτίμησε τὸ δίκιο, μὴν τὸ θέλεις τ' ἄδικο.
Κέρδη κακὰ πολλοὺς τοὺς πλέρωσαν μ' ἀφανισμό.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ἄ θέλεις νὰ μ' ἀκούσεις, μὴν τοῦ ἀφήσεις κοκ-
καλάκι. Καὶ μάλιστα ἂν τοῦ φᾶς τὴ γλώσσα, θὰ
γίνεις Κυκλωπάκι νόστιμο ἀπὸ κοροῖδο πού 'σαι.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μόνος θεός, καλέ μου, τῶν σοφῶν ὁ πλοῦτος.
Καθ' ἄλλο λόγια ναι παχιά, ρητορικές βουλήσ-
Γιὰ τ' ἀκρογιάλια τόσο ἐγὼ δὲ δίνω (χτυπάει τὸ
δάχτυλό του) πού μοῦχουνε στημένα τὸν πατέρα
μ' ἀφτὰ τί χάνεις, βρέ παιδί, τὰ λόγια σου; Μήτε
τοῦ Δία ὁ κεραβὸς ἐμένα δὲ μὲ σιαρίζει, γιατί εἶναι
τάχα ὁ Δίας πῶς θεός μου ἐμένα; Τίποτα δὲ μὲ
κόφτει, κι' ἄκου, ἄ θὲς, γιατί. Σὰ βρέχει ἀπ' τὰ
οὐράνια, ἔχω στεγνὸ καλύβι ἐδῶ μὲς στή σπηλιά,
καὶ τρώγοντας μᾶνα κυνήγι τοῦ βουνοῦ ἢ ψητό μου-
σκάρι, τινάζω στήν ὑγιά σου καὶ παραβγαίνω μὲ
τὸν Δία στὶς βροντές. Κι' ὅτα μὲ τὰ Βοριᾶ πλακώ-
σει χιόνι, σκεπάζουμαι μὲ δέρματα ἀλαφιῶν, κι'
ἀνάθοντας φωτιά, ἄς χιονίζει, λέω, ἄ δὲ βαριέται.
Χορτάρι μοῦ φουτρώνει, θέλει ἢ ὄχι, ἢ γῆ, καὶ μοῦ
παχαίνει τὰ κοπάδια, πού δὲν τὰ σφάζω τῶν θεῶν
ἐγώ, παρὰ τὰ σφάζω ἐμένα, τῆς κοιλίης μου, τῆς
δικῆς μου πρωτοθέισσας. Νὰ τρῶς, νὰ πίνεις, νά!
πῶν ἔχουν Δία οἱ γνωστικοί. Ὅσο γιὰ καλοδέξου
πούπες, ἐννια σου! Ἐχω φωτιά κι' ἓνα λεβέτι μέσα
κοιλιαρδίκιο, π' ἄσε νὰ βράσει, καὶ θὲ νὰ σοῦ ζεστα-
νει τὴ γυμνή σου σάρκα. Ὅμως κοπιᾶστε μέσα νὰ
σταθεῖτε δλόγυρα σὲ τοῦτο τὸ βωμό (δείχνει τὴν
κοιλιά του) καὶ νὰ μὲ ξεφαντώστε. (Μπαίνει στὴ
σπηλιά).

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ἀλίμονο! Ἀπ' τὸ κῆμα γλύτωσα κι' ἀπὸ στε-
ριχὲς πολέμους, κι' ἄραξα τώρα σὲ σιαγῶνι ἀντρός
κακούργου καὶ σ' ἀλίμενη καρδιά. ὦ ἐσὺ Παλλάδα,
ὦ ἐσὺ Διόσπαρτη θεᾷ Ἀθηνᾶ μου ἀφέντρα, βᾶθηθα
με, βᾶθηθα! Καὶ Δία ἐσὺ, προστάτη ἐσὺ τῶν ξένων,
πού κατοικεῖς τὰ λαμπερὰ ἀστροχώρια, κοίτα τί
γίνεται! Τί ἄ δὲν τὸ βλέπεις, ἔτσι σὲ λέει Δία, μὰ
'σαι θεός τὸ ἴδιο ἐσὺ ἢ τὸ τίποτα. (Μπαίνει μὲ
τοὺς συντρόφους του στὴ σπηλιά).

ΧΟΡΟΣ

Τοῦ βαροθρόνι τὴ μπουκα λαιμοῦ σου,

Κύκλωπα, χάσκε.

Ἄπὸ σάρκα ψητὰ καὶ βραστά ἀπὸ τσουκάλι

σιήθια, μεριά, κεφάλι,

μάσα, κόψε, σκίσε, καὶ χάψε,

μέσ' σὲ κάπα χωμένος λιγδιάρια.

Ὁψ' μὴ! (κάνει τάχα σὰ νὰν τοῦ δίνει ὁ Κύκλωπας

σάρκες)

μὴ μοῦ δίνεις ἐμένα!

Στούπα μόνος μαουνήσα κοιλάρα.

ΓΥΡΟΣ

Φλόγα νὰ κάψει,
νὰ κάψει καὶ λημέρι

καὶ ὄρακο πού θὰ ματοβήφει,
σὲ ξένου σωθικά τὸ χέρι,
γιατί τοῦ λαχταρᾷ ἡ φωνή,
ἀθρόπου κριάς παχύ.

ΑΝΑΓΥΡΟΣ

Σπλάγγος δὲν ἔχει,
δὲν ἔχει νὰ ποτίσει
τὸ δάκρυ πού ποτάμι τρέχει,
μὸν σάρκα ὁ σάγωνας θ' ἀλέσει
καὶ κόκκαλο μεδουλωτό
ἀπ' ἀνθρώπινα ψητό;
(Ἔρχεται ὁ Δυσσεύς)

ΔΥΣΣΕΑΣ

ὦ Δία, ὦ Δία! Ἀπίστευτα εἶδα, φρίκη, μέσα
στὴ σπηλιά, σὺν παραμύθια κι' ὄχι ἀθρόπων ἔργα!

ΧΟΡΟΣ

Τί τρέχει; Μήπως τάχα ὁ Κύκλωπας μὴ σοῦ-
τραξὲ τὰ δύστυχα σου τὰ συντρόφια;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ναί, ἔφαξε μὲ τὰ χέρια διὰ καὶ πῆρε ποῦχαν
τῆς σάρκας τὸ πιά κοράτο πάχος.

ΧΟΡΟΣ

ὦ φρίκη, πῆς μου, τὸ κακὸ πῶς ἔγινε!

ΔΥΣΣΕΑΣ

Σὰ μπήκαμε σ' ἀφτὴ πῶς βράχου τὴ σπηλιά,
ἀναψε πρῶτα στὸ πλατὺ τῆς τζίκι τὴ φωτιά μὲ
χορτοκόρμια ἀπὸ βελανιδιές ὡς τρία κάρα βράς,
κι' ἔβαλε τὴν φωτιά νὰ βράσει ἓνα λεβέτι χάλ-
κινο. Τότες κοντὰ στὶς φλόγες ἀπὸ λατένιες φωντες
σάριασε πρῶσιδι χάρμου, καὶ γιόμπεσε καρδῆρα ὡς
δέκα στᾶμνες, καὶ βάζει ἐκεῖ κοντὴ καρὶ κισσένιο
πού τρεῖς σὰ νᾶχε πλάτας πιθαμές καὶ βάθος τέσσε-
ρεις. Ἐδῶ ἔτοιμάζει πελιουρόκαλα σουγιάς φλογό-
καφτα στήν ἄκρη, καὶ τ' ἄλλο μέρος τους πελεκη-
μένο μὲ δρεπάνι, πούχε ἀπ' τὴν Αἴτνα κόψει μὲ
μπάλτα σαγῶνι. Κι' ὅταν τὰ τοίμασε ὅλα πιά ὁ
θεοκατάρκτος ὁ μάγερρος ἔβρασημένους ἀπ' τὸν Ἄδην,
μ' ἀρπάζει διὸ συντρόφια, καὶ χταπῶντας τὰ σὲ
μὴν ἄκρη μυτερὴ τοῦ γροκτενίου βράχου, τοὺς κάνει
λιῶμα τὸ μυαλό, καὶ κῆφοντας τὶς σκῆκες μὲ μα-
χαίρι μυτερό, τὶς εἴφηνε στή θρόακα, κι' ἄλλες νὰ
βράσουν ἐρροχκε κομάτια στὸ λεβέτι. Κι' ὁ δύστυ-
χος ἐγὼ μὲ δακρυσμένα μυχτὰ εἶχα νὰ σκίζουμαι
κοντὰ του καὶ νὰν τοῦ δουλέσω, κι' οἱ ἄλλοι σὺν
τῆς νυχτερίδες ζάρωσαν στὰ βᾶθια τῆς σπηλιᾶς καὶ
λές τῆς στέρεψε τὸ αἷμα. Καὶ πιά σὺν περιδρόμιασε
ἀπ' τὴ σάρκα τῶν συντρόφων μου, στρώθηκε πίσω,
καὶ βρασιόχη τοῦ φῶσε τὸ καρδί. Τότες μοῦ μπήκε
φῶτση θεοῦ. Γιομίζω ἓνα πατήρι ἀπ' τὸ μωσαῖο
ἀφτό, καὶ τοῦ τὸ πᾶω νὰ πιεῖ. Καὶ τοῦπα Κύρ
Κύκλωπα, θαλασσινοῦ θεοῦ παιδί, κοίτα το τί πιστό
ἢ Ἑλλάδα βράζει ἀθῆνατο ἀπ' τ' ἀμπέλιχ τῆς,
τοῦ Βάκχου δόξα. Κι' ἐκεῖνος διψασμένος ἀπ' τὸ
περιδρόμιασμα, τὸ παίρνει, καὶ σηκώνοντας τὸ χέρι
σοῦ τὸ κατεβάζει μονορούφι, καὶ τότες μὲ σπολλά-
τισε: «Καλὸ ναι τὸ φαί σου, βλάμη, μὰ καλὸ καὶ
τὸ πιστό». Κι' ἐγὼ μόλις τὸν εἶδα καλοκαρδισμένο,
τοῦ δίνω μιὰ ἄλλη ὀκτὴ, γιατί ἤξερα, θὰν τὸν χα-
λάσει τὸ κρασί καὶ θὰ μοῦ τὴν ξοφλήσει ἐφτός.
Τὸτ' ὁ καλὸς σου πιάνει τὰ τραγούδια. Καὶ δῶσ'
του τὸν κερνώσα ἐγὼ ξανά ἄλλη κι' ἄλλη, καὶ τοῦ-
κανα φωτιά τὰ κάφκαλα. Καὶ τώρα τραγουδογα-
ρῶζει ἐνῶ οἱ συντρόφοι κλαῖν, κι' ἄλλη ἢ σπηλιά βουή-
ζει. Μὰ βγήκα ἐγὼ σιγὰ, τί θέλω νὰ σωθῶ, καὶ νὰ
σὲ σώσω, ἄ θὲς, κι' ἐσένα. Μὰ πῆστε, θέλετε ἢ δὲ

θέτε να γλυτώσατε απ' τον κακούργο άφτό, και να περνατε με Νεραίδες κάτου εκεί στού Βάκχου τά πηγύλουσα λημέρια. Μίσα ό πατέρας σας μου λείει τό θέλει. Μά γερωτάκι καθώς είναι και πιομένος, λές σαν πουλι σε ζόβεργα πιασμένο απ' τή φτεροϋγα δέν ξεκολνάει απ' τήν κανάτα. "Μά έλα, έσύ "σαι παλικάρι, γλύτωσε μαζί μου, έλα να βρεις τό Βάκχο τόν παλιό σου φίλο, που 'ναι ξεφάντωμα, όχι Κύκλωπας!

ΧΟΡΟΣ

"Ω για στά χείλια σου! "Αχ και να δούμε τέτια μέρα! να γλυτώσουμε απ' άφτόν τό θεομπαιχτή Κύκλωπα! Κατακαχημένη τάπα! π' άχ καιρό σε κυνηγούσα και δε σ' έβρισκα.

ΔΥΣΣΕΑΣ

"Ακου λοιπόν πώς θα τόν τιμωρήσω έγώ τό σκύλο και πώς θα σωθείς κι' έσύ μαζί μου απ' τή σκλαβιά.

ΧΟΡΟΣ

Λέγε, τί κάλια τ'έχω έγώ ν' ακούσω ψόφησε, παρά μπουζούκι να βαρουν σφυραϊίκο.

ΔΥΣΣΕΑΣ

'Απ' τό μεθύσι τώρα ό Κύκλωπας θέλει να πάει στ' άδέρφια του με τά παιχνίδια.

ΧΟΡΟΣ

Μπήκα. Στο λόγγο θές νάν τόν ξεμοναχιάσεις και νάν τόν σφάζεις ή νάν τόν γκρεμίσεις κάτου στα κατσάβραχα.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Τίποτα. Έγώ 'χω κάτι τεχνικό στο νού μου.

ΧΟΡΟΣ

Σάν τί; Τό ξέρουμε μαθές καιρό πώς τ'έχεις τετρακόσα.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Νά, θάν τόν έμποδίσω έγώ να βγει, και θάν τού πώ πώς κρύμας τέτια θησαυρό να δώσει σ' άλλους, μόν πίνοντάς το να γλεντάει μονάχος. Και μιά τόν πιάσει τό κρασί και πέσει σ' ύπνο, έχει μιά κλάρα έλιζες μέσ' στη σπηλιά, που θα τήν μεταρώσω με τό λάζο μου στην άκρη άκρη, κι' έτσι θενά τή χώσω στη φωτιά. Κι' έπειτα σαν τή δώ καλά καμένη, τήν παίρνω και κατάρμεσα στο μάτι του τή μπηγώ, και με τό κάψιμο του χύνω έγώ τό φως. Πώς σαν κολνάς καράβι, με διπλό λουρί τό λάμνεις τό τρυπάνι, έτσι θα στρίψω τό δαβλό μέσα στού Κύκλωπα τό φως, και λιώμα θάν τού κάνω τό μαβράδι.

ΧΟΡΟΣ

'Ωχού μου ώχού και δε βαστιέμαι, πάω να λωλαθώ!

ΔΥΣΣΕΑΣ

Τότ' όλοι μας—έσύ κι' ό γέρος κι' οι συντρόφοι—μπκίνουμε μέσα στο τρεχαντήρι έφτύς, και δρόμο με διπλά κουπιά.

ΧΟΡΟΣ

Μά πές μου, θα μ' άφίσεις τό δαβλό να πιάσω μιά σταλιά κι' έγώ, πές έτσι σα λαμπάδα! Τι θέλω νάν τού φάω κι' έγώ τό μάτι.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Κοντά στη γνώση. Είναι βαρύς μαθές, και πρέπει να βοηθήσεις.

ΧΟΡΟΣ

"Εννια σου! Έγώ εκατό άμαξιών γομάρι σου σηκώνω σαν είναι σα σφηκιά να σκάψουμε του σκυλο-Κύκλωπα τό μάτι.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Τώρα λοιπόν σωπή—τό ξέρεις πώς θάν του τή φτιάξουμε—και σαν προστάξω, άμέσως ό,τι λείει ό αρχηγός.

ΧΟΡΟΣ

ΓΥΡΟΣ

Πιός μας πρώτος, παιδιά, πιός κατόπι τό μοχλό θα χουφτιάσει σφιχτά, και σ' άχόρταγου δράκου τό μάτι θάν τόν χώσει μπηγιά;

(Ακούγεται τραγουδι).

ΑΝΑΓΥΡΟΣ

Σόπα σόπα, τί να! μεθυσμένος βγαίνει τώρα απ' τήν κούφια σπηλιά, και γκαρούστρα σαν Πλάκας άηδόνι γλυκοχύνει λαλιά.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ (έρχεται τραγουδώντας).

ΓΥΡΟΣ

"Ωχου ός φέξει ός φέξει! "Η βάρκα τής κοιλιάς μου γιομιστή με κρασί πολύ και σάρκα τρίζει τρίζει που λές θα σμιστεί. Μά δεξιά ζερβά κι' ό γέρω, τί με μέλει; τραγουδω, κι' ίουα ως δέκα μιλια παίρνω, τί μου μπηκε τ' άδέρφια να δώ. Μά να πιώ τ' άσπί σου, ξένε, φέρε, φέρε' το μου, καημένη.

ΧΟΡΟΣ

ΑΝΑΓΥΡΟΣ

Τώρα ό'νοūs του ταξιδέβει μ' ύσπερο οδύάνοιχο παννί μπάτης λές τού τόν χαιδέβει που δροοίζει γλυκιά βραδινή.

Μά δέν ξέρει σαν τί ζάλη, τί φουρτούνα σκιαχτερή, σ' άχερόνιο του κεφάλι θα ξεσπάσει με κρότο βαρύ.

"Ελα σπαρώ' τον, σπαρώχνε, άγέρα, ως να τσακιστε στην ξέρα.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Κύρ Κύκλωπα, άκου. Γιατί τόν ξέρω έγώ τό Βάκχο που σου δώκα να πιεις.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Και τί'ελογής θεό μ'ες τόνε λές τό Βάκχο σου;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Τρανό θεό, που μ'ες χαρίζει καλοπέρση.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

'Αλήθεια. Νά, κι' έμενα με γλυκαίνει τάν τόν ρέθουμαι. (Ρέβεται).

ΔΥΣΣΕΑΣ

"Έτσι ίσα ίσα. Ναι, ψυχή δε θα πειράζει.

(Στάλλο φύλλο τελειώνει)

"Ο θεός Ζαχαρίας είναι ξεμωρουδιασμένος" είπ' ό Πονηρόπουλος στο Λαδίπουλο.

"Όχι, φίλε μου, καθόλου είναι μονάχα ιδιότροπος, άπάντησ' ό τελευταίος. «Ξέρεις, έχει μισό εκατομμύριο».

Πέρασε καιρός κι' ό θεός Ζαχαρίας πέθανε κι' εΐταν θαμμένος πιά, κι' ό Πονηρόπουλος παρατήρησε στο Λαδίπουλο "αβλέπω στις έφημερίδες πώς ό ιδιότροπος σου θεός άφησε δλη του τήν περιουσία σε φιλανθρωπικά κατστήματα".

"Ιδιότροπος!;" κάνει με θυμό εκείνος. «Δε λές πώς εΐταν θεόκουτος και ξεμωραμένος γέρος!»

ΣΤΟ "ΝΟΥΜΑ."

(Για τό γράμμα του Πάλλη και τήν έκδοση του «Κρασιού».)

"Υστερα που γράφεις, πώς τό γράμμα του Πάλλη είναι ψεύτικο και πλαστό και πώς σε πλαστογράφους δέν άξίζει ν' άπαντάει κανείς, γιατί ζητάς να το δηλώσω κι' έγώ; "Αλλ' άφού τό θέλεις, άν και δέν έπηρεα διόλου τραγικά τό ζήτημα, σου δηλώνω πώς όλα είναι ψέμματα και πώς τό γράμμα που δημοσίεψεν ό Σουρής, είναι μιά πρόστυχη φάρσα και τίποτε περισσότερο. Και για τέτια φάρσα τό πηραν όλοι όσοι τό διάβασαν.

"Ο Πάλλης δε μούκαμε δυστυχώς τήν τιμή να βγάλη τό βιβλίο μου μ' έξοδά του. Κι άν μούκανε μιά τέτια τιμή βεβαιώσω πώς με μεγάλη μου εύχαρίστηση θα τή δεχόμουνα και παντού θα τή διαλαλούσα και στί βιβλίο μου απ' όξω θα τήν έγραφα, γιατί μονάχ' από χαλασμένα κεφάλια μπορεί να θεωρηθί αυτό για βριαιά. "Εκείνος που μ' εκατήχησε να γίνω δημοτικιστής, και πώς πρέπει να γράψω στη ζωντανή τή γλώσσα ένα λαϊκό καθώς τό «Κρασί» βιβλίο, είναι ό Καρκαβίτσας, κι' ή αντίληψη μου είναι πώς ή γλώσσα που γράφω εν' αυτή που μιλιέται. Εσένα σ' έγνώρισα σαν έχόντους να τελειώση του βιβλίου μου τό τύποιμα και τόν Πάλλη τόν πρωτογνώρισα, τρεις μήνες άργότερα απ' τό μοναδικό του γράμμα που δημοσιεύτηκε γι' αυτό στο «Νουμά».

"Αλλ' ό Σουρής με χολογιέται, γιατί και κανείς δέν τό διάβασε. Καρφι δε μου καίγεται για τήν κρίση του αυτή. Με φτάνει πώς τό διάβασαν οι καλύτεροι του τόπου μας οϊολόγοι, χημικοί και βιομήχανοι, υπάλληλοι οι περισσότεροι του Δημοσίου, που δημοσιέψανε ένθουσιασμένες κρίσεις γ' αυτό, και τό λένε «βιβλίον πρώτης τάξεως» «έργον μοναδικόν» «βιβλίον πολύτιμον» και γράφουνε πώς «ό κάθε κτηματίας και οίνοποιός άν διαβάση από Κρασί» και ακολουθήση τας συμβουλές και οδηγίας που δίνει θα εμπορέση, χωρίς να ρωτᾶ κανέναν ειδικό να κάμη κρασί τέλειον».

Με φτάνει πώς κι αυτό τό Έπίσημο Κράτος άναγνώρισε τήν άξία του κι' έούστησε τή διέδοσή του. Με φτάνει πώς πουλήθηκε όσο λίγα έλληνικά βιβλία. Με φτάνει πώς ό πολός Χασιώτης, τή γνώμη πώχει στον πρόλογο «του Οίνου» του, πώς δηλ. έπιστημονικά βιβλία δέν είναι για τό λαό, τήν παράτησε φαίνεται, με τήν κρίση που δημοσίεψε για «Τό Κρασί» «τό πολύτιμον αυτό βιβλίον». Και με φτάνει, πώς έξόν απ' τους γλωσσικούς άριστοκράτες, όλοι οι χτηματίηδες, οι νοικοκυραίοι, οι μπακαλιήδες και οι οίνοποιοί, που τό διάβασαν έμειναν εύχαριστημένοι απ' αυτό και τό καταλάβανε απ' τήν άρχή ως τό τέλος. Κι όλα αυτά τά χρωστῶ στη γλώσσα που τόγραφα.

"Ο Σουρής όμως μ' ενδιαφέρει ναχη καλή ιδέα μονάχα για τό κρασί που φιλάνω. Και μ' εύχαρίστησή μου έμαθα απ' τήν πεθερά του, πώς σαν εΐταν Άρρωστος, πολύ ώφελήθηκε από μερικές μοπιτίλιες παλιού κρασιού που τήν είχα φιλέψει.

Για σου

Κ. Α. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ